

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філософських наук, доцента Александрової М. В.

на дисертацію Петренка В. В.

«Феномен посередності в контексті масової культури

та сучасних технологій»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 034 – Культурологія,

галузь знань – 03 Гуманітарні науки

1. Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Петренка В. В. присвячене цікавій темі, актуальність якої зумовлена відсутністю у вітчизняній культурології спеціальних досліджень. З науково-теоретичного погляду актуальність виконаного дослідження зумовлюється завданнями культурології в царині вивчення різноманітних модифікацій буття культури, що, зокрема, представлені масовою культурою, де посередність (не тільки як антропологічний тип, а й як специфічна соціокультурна формація) відіграє значну роль. У практичному плані актуальність праці Петренка В. В. дозволяє виробити позицію соціального орієнтування, а також певний характер культурної політики з урахуванням відповідної ситуації в сучасному суспільстві. Це дослідження слід визнати затребуваним у культурологічній галузі наукового знання.

2. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації досягнуто коректністю постановки мети і завдань дослідження, потужною науково-теоретичною базою та достатністю емпіричних даних. Методологія дисертації, що розглядається, ґрунтується на культурологічному підході до досліджуваного в ній об'єкта. Названий підхід здійснено за допомогою комплексної взаємодії аксіологічного, семіотичного, структурного аналізу джерельного матеріалу. Культурологічне вивчення цієї теми спирається на філософське осмислення об'єкта і предмета дослідження, а також на соціологічні дані.

3. Наукова новизна отриманих результатів полягає в концептуалізації поняття посередності та введенні його до вітчизняної наукової парадигми.

4. Практичне значення дослідження полягає в можливості використання результатів у культурологічних дослідженнях віртуальної культури. Матеріали дослідження можуть бути використані при практичній реалізації культурної політики в Україні та застосовані при формуванні освітніх курсів і спецкурсів.

5. Повнота викладеного матеріалу в наукових публікаціях. Виклад основних результатів дослідження представлено в **5 одноосібних публікаціях у фахових наукових виданнях**, які включено до переліку фахових наукових видань України. Робота пройшла належну апробацію на 5 наукових конференціях різного рівня.

6. Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим кваліфікаційним вимогам щодо оформлення.

Структурованість дисертації, логіка викладення матеріалу, мова написання тексту виявляє високий рівень професійної обізнаності дослідника.

Структурно робота представлена вступом, трьома розділами, висновками та додатками.

У вступі обґрунтовано актуальність та своєчасність обраної теми, наведено її зв'язок з науковими темами й програмами, визначено наукову новизну та практичне значення дисертації.

Розділ 1 «Феномен посередності, стан та методологія його вивчення» містить три підрозділи. У підрозділі 1.1 «Загальна характеристика посередності» наведено етимологію цього поняття, розглянуто еволюцію його сенсу в історії гуманітарної думки. Автор пропонує врахування трьох чинників, як контексти погляду на досліджуване явище в сучасних умовах: 1) масова культура, 2) розвиток технологій у царині інформатики та комунікацій, 3) перехід до постіндустріального

виробництва. Цим загальний погляд на посередність виводиться за межі філософської антропології і переноситься в соціокультурну площину.

У підрозділі 1.2 «Дослідження посередності у гуманітарній літературі» аналізується історіографія дисертаційної проблеми, в якій беруться до уваги окремі філософські, соціологічні, педагогічні та культурологічні дослідження. У процесі аналізу відзначається їхній внесок у розроблення досліджуваної проблеми і дається загальна оцінка, що вказує на затребуваність теми цієї дисертації.

У підрозділі 1.3 «Методологія дослідження» запропоновано авторську модель дослідження, в якій обґрунтовано культурологічну домінанту з органічною взаємодією різноманітних підходів і методів наукової діяльності.

Розділ 2 «Ключові чинники сучасної соціокультурної детермінації феномену посередності» містить 2 підрозділи. У підрозділі 2.1 «Соціально-політичні чинники формування посередності» розглянуто механізми створення політичних шаблонів, у яких містяться політичні наративи, які виражають інтереси їхніх нараторів. Зокрема, проаналізовано механізм прагнення до впровадження цінностей неолібералізму з використанням комерційного дискурсу та наративів благоустрою особистого комфорту, гарантування безпеки та щасливого життя в умовах масової культури. Колективна постать посередності представлена як інструмент трансляції певних політичних інтересів, які її адепти публічно захищають, відкидаючи альтернативні позиції з нападками на політичних конкурентів. У підрозділі 2.2 «Технологічна культура як чинник формування та відтворення посередності» досліджуються механізми постсучасних технологій у конструюванні дуальних характеристик посередності, таких як потяг до тотального та водночас фрагментарного сприйняття довкілля, одночасне прагнення розчинитися у соціумі й крайній індивідуалізм.

Розділ 3 «Ціннісний вимір посередності та його конструювання в інтернет-просторі» включає два підрозділи. У підрозділі 3.1 «Ціннісний вимір посередності» предметом аналізу постає конформізм, прагнення до

комфорту, індивідуального успіху та інші цінності, властиві посередності. Зазначається, що розмивання та деформація посередністю гуманістичних цінностей зумовлюється крайнім утилітаризмом, який формується в її свідомості масовою культурою через сучасні технології. Зміст підрозділу 3.2 «Семіотичний простір формування посередності» являє собою аналітику знакових засобів конструювання у свідомості світогляду посередності. Для реалізації поставленого завдання автор розглядає систему інтернету у двох аспектах – як специфічну семіосферу і семіозис. У першому значенні проаналізовано архітектоніку інтернету. Ретельне її вивчення дало змогу з'ясувати складний характер її структури та зміст компонентів, які наповнені корпоративними трендами, що відповідають властивій свідомості посередності ціннісній шкалі.

У другому випадку (аналітика семіозису) автором вивчено знакові способи примітивізації інформації, адаптованої до свідомості посередності. Аналітика семіозису здійснена в таких аспектах. Перше: вивчено так звані «вау-ефекти» як засоби емоційного впливу на реципієнта з метою прийняття їм потрібної для блогерів інформації. Друге: у змісті семіозису виявлено сегмент усічених знаків, що взаємодіють один з одним. Це поняття запропоновано і коротко концептуалізовано автором дисертації, що становить новизну його дослідження. Третє: проаналізовано феномен абортів мислення як семіотичного топосу функціонування усічених знаків. Назване поняття запропоновано і стисло концептуалізовано автором дисертації, що також становить її новизну. Обидва запропоновані поняття (усічений знак та абортів мислення) органічно пов'язуються одне з одним: дані знаки формують даний тип мислення, а останнє представлене неминучим результатом і умовою функціонування усічених знаків. Таким чином, автор відійшов від аналізу класичних знакових модифікацій, встановлених ще Ч. Пірсом, у напрямок некласичної інтерпретації семіозису і запропонував власний варіант семіотичної аналітики, що видається в науковому плані продуктивним і перспективним.

У загальних висновках представлені основні результати дослідження. Поставлені в даній розвідці мета та завдання були досягнуті.

Список використаних джерел містить ґрунтовний перелік наукових праць. Залучено достатню кількість наукових літературних джерел, частина з яких – закордонні видання.

Таким чином, дисертація Петренка В. В. «Феномен посередності в контексті масової культури та сучасних технологій» подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, повністю відповідає вимогам МОН щодо кваліфікаційних праць певного рівня, зокрема Наказу Міністерства освіти та науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року №40 (з наступними змінами) та пп. 5-7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.) і може бути допущена до захисту.

7. Відсутність порушення академічної доброчесності. Звіт перевірки тексту дисертації на унікальність за допомогою антиплагіатної системи StrikePlagiarism засвідчив відсутність плагіату та високий рівень унікальності тексту. Особисте ознайомлення та аналіз тексту підтверджує відсутність у пропонованому дослідженні порушень принципів академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Співвідношення феномену посередності з масовою культурою потребує глибшого аналізу та додаткової аргументації впливу масової культури на посередність.

9. Загальний висновок. Дисертація Петренка В. В. «Феномен посередності в контексті масової культури та сучасних технологій», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія, є самостійною, цілісною і завершеною науковою працею,

що присвячена актуальній темі дослідження. Виходячи зі змісту дисертації і публікацій здобувача за обраною темою є всі підстави зробити висновок, що дисертація Петренка В. В. «Феномен посередності в контексті масової культури та сучасних технологій», рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 034 Культурологія.

Кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології та
медіакомунікацій Харківської
державної академії культури

Марина АЛЕКСАНДРОВА

